

Könyvtári szolgáltatások

Könyvtári rendszer működésének *végcélja*: a szolgáltatás Kölcsönhatásban van minden megelőző, helyben végzett tevékenységgel, mind a magasabb szintű (regionális, országos, stb.) könyvtáros-információs rendszerek összességével. *Komplex* fogalom: magában foglalja *saját gyűjteményének*, valamint a gyűjtemény *alapján* nyújtható információk eljuttatását a felhasználóhoz, mind *egyéb* forrásokból (más könyvtárak gyűjteménye, üzleti dok.-ellátó szervezetek, elektronikus adatbázisok, stb) nyerhető *dok-ok és információk közvetítését*.

A nyújtott szolgáltatások körét, igénybevételek feltételeit, módjait a *használati szabályzat* rögzíti (elsősorban a könyvtárost igazítja el, kivonata pedig kifejezetten az olvasót tájékoztatja jogairól és kötelességeiről). Meghatározza a használók körét, a használat formáit, módjait (kölcsonzés, helyben használat, könyvtárközi dokumentumellátás), az ezeken belüli kivételeket, a használat különböző feltételeit (beiratkozás, kölcsönzés szabályai, kül. szolg.-ok díjai, viselkedési normák, határidők, szankciók), interneten elérhető források használati szabályait

A szolgáltatás három részterülete:

1. Kapcsolatteremtés a felhasználóval

Csak nagy könyvtárak esetében különül el más résztvékenységektől. Fontos a kommunikatív készség, empátia, udvariasság, stb. Létezik potenciális és valódi felhasználói (régebben olvasói) kör. Igényvizsgálatok, elemzések az többnyire az utóbbiakra vonatkoznak, a meglévő nyilvántartásokból készülnek.

Nyilvántartásba vétel (ingyenestől a drágáig, mentességek) Szükséges: állomány védelméhez, statisztikákhoz. Éves megújítás, napjegyek.

2. Tájékoztatás

- ♦ Felvilágosítás (= forrástájékoztatás, „táj. a táj.-ról”). Fontos segédletek: Országos Széchényi Könyvtár feladata. (pl. könyvtárak országos központi nyilvántartása. Jobb: amely kiterjed minden közgyűjteményre /múzeumok, levéltárak, magángyűjtemények;/ pl. InfoNet Austria)

Felhasználóképzés pl. iskolákban, de máshol is, el. útmutatók

- ♦ Adatszolgáltatás

Faktográfiai (= tényekre vonatkozó); pl.: életrajzi adatok, események

Bibliográfiai – az információforrások adatairól tájékoztat

Közhasznú tájékoztatásban igény lehet a fenti kettőre. Elsőként Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár – mint a Matáv tudakozó, csak kibővített tartalommal, gazdagabb információs apparátusra alapozva.

- ♦ Irodalomkutatás

A tájékoztatás legmagasabb szintű és az információforrások összességét igénybe vevő formája. Lehet passzív, mely a jelentkező igényekre válaszol, s aktív, mely elébe megy ezeknek. (indexek, referáló áttekintések, stb.) Könyvtárak kettősszerepkörrel kapcsolódhatnak az irodalomkutatás aktív

3. *Dokumentumszolgáltatás*: a teljes szövegek rendelkezésre bocsátását jelenti bármilyen formában

♦ **Helybeni használat**

Kizárólagos helybeni haszn.: a nemzeti könyvtárakra jellemző, de máshol egyes gyűjteményrészekre is kiköthetik. Könyvtártípustól/nagyságtól/adottságtól... függhet az olvasóterem kialakítása. pl.: „telekunyhó koncepció”

♦ **Kölcsönzés**

Legelterjedtebb dok.szolg forma, nem feltétlenül az egész állományból adminisztrációra szükség van (kinél, mi,meddig van?)
módszerek: füzetes, kártyás, sz.gépes

♦ **Könyvtárközi dokumentumellátás**

Elv: bármely földrajzi pontról bármilyen információ ill. dokumentum elérése, van amikor könyvtárakon kívüli dokumentumszolgáltatók is bevonhatók
Több modell: egy tárolókv. pl. angol nemzeti kv. t; országos közvetítő központos pl. Mo., Országos Széchényi Kvt.; decentralizált ellátás pl. Olaszország
Reprográfiai jogdíjban szerzői jogdíj is szerepel

Térítéses szolgáltatások

80-as évektől, mert addig a beíratkozási díj is jelképes volt
reprográfiai szolgáltatások költségét már az iénylőre terhelik
nagyobb könyvtárak bérkötést, restaurálást, sokszorosítást vállalhatnak
nem szorosan összefüggő pénzforrások: helyiségek bérbeadása, belépődíjas rendezvények, könyvárusítás, stb.

Dok-ok kölcsönzése pénzért: elsősorban a nem könyveké (esélyegyenlőség?)

Kérdések, dilemmák: ki térítsen?